

12.—Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu mediatoris.

Lata est, inquit, quoad usque veniret Christus, propter transgressiones, id est, propter peccata atque scelera, quibus juris violatur ratio, vel coercenda, ut nonnulli volunt, vel ostendenda, ut alii, et in lumine constituenda. Nam lex ostensione recti, et poenarum adhibitione, etsi elidere peccatum omnino et radicitus extirpare non poterat, at coercere in nonnullis poterat, et animum vitiis diffluentem constringere. Poterat porro omnibus notum facere utrum peccarent omni recti juris ignoratione sublata. Utrumque autem erat necessarium, quoniam utrumque, quodque sua ratione, Christo venienti viam muniebat, in quibusdam minus peccando, in omnibus se esse peccatores agnoscendo. Ideoque addidit: **DONEC VENIRET SEMEN, CUI PROMISERAT.** Id est, veniret Christus, cui in Abrahamo promissum fuerat, ut ex ipso ad omnes homines justitia atque sanctitas emanaret: itaque donec is adveniret, lex introducta fuit, quae homines in officio, quoad fieri posset, contineret. Introducing, autem, fuit per Angelos, ita enim ait: **ORDINATA PER ANGELOS IN MANU MEDIATORIS,** id est, manu, hoc est potestate et auctoritate Christi verbi stabilita, et quandiu ille statuit, atque definivit, tandiu duratura, sed per Angelos ordinata, hoc est, illis ministris tradita atque lata. Nam et tubae sonus auditus, quo die lex promulgata est, et nebulae cacumen montis cingentes, et e nube erumpentes luminis radii, et terrae concussio, et excitati et in sublime elati fumi, ignesque micantes Angelorum opera atque ministerio exitere. Latio autem ipsa legis Christi verbi proprie fuit, qui idem cum Abrahamo et Jacobo congressus creditur, ut veteribus placuit fere omnibus, Au-

gustino tamen repugnante et contradicente nonnil. Sed addit:

13.—Mediator autem unius non est, Deus autem unus est.

Quoniam mediatoris Christi mentionem fecerat, per digressionem quod sit munus mediatoris explicat. Esse enim ait ejus, qui dissidentes duos invicem conciliat, aut ejus, qui pro altero apud alterum intercedit, aliorumque ad alios mandata ultro citroque perfert, neque desistit commeare atque agere, quoadusque eorum inter se animos atque sensus componat, ac foedere vinciat. Ex quo, quod ad suam causam pertineat, Paulus intelligi vult non legis, sed Christi unius esse, quando unus ipse mediator est, homines conciliare cum Deo, foedus ferire inter ipsos, hominum Deo voluntates subjecere, Dei ad homines deducere sanctitatem, atque justitiam. Quod si quis haec ex aliorum, id est, ex adversariorum suorum persona a Paulo dicta crediderit, et adversum se suamque sententiam objecta ab ipsomet, id quod saepe Paulus facit, et nonnunquam ita tecte personis tacitis, et earum notis remotis, vix ut possit cognosci: haec, si quis dicat, non improbabiliter ista interpretetur hoc modo. Dixerat Paulus legem ordinatam fuisse per Angelos in manu mediatoris, hinc se effert adversarius, ac in Paulum insurgit, ac sibi ex eo quod in legislatione mediatorem intercessisse, ac intercurrisse dictum est, datum telum putat, quo ipsum confodiat, itaque instat. In lege ferenda mediator, ut fateris, Paule, intervenit: at mediator unius non est, nam mediatoris munus est, non cum uno aliquo, eoque secum concordi, agere (apud eos enim qui aut numero, aut animorum concordia unum sunt, nullum mediatoris est munus) sed plures eosque divisos animis atque sententiis componere, ac invicem placare: igitur, si mediator intercessit in lege ferenda, profecto legislatione id actum est, ut Deus conciliaretur et placa-

retur hominibus, quibus erat merito eorum infensus. Id, inquam, actum est, ut lege a Deo lata, et a Judaeis, quibus ferebatur, mediatoris opera atque interventu probata et accepta, illorum obedientia et legis observantia placatus Deus, et ad amorem et benignitatem conversus, in ipsorum animos amanter influeret, eos sanctificans omni ipsorum detersa labe. Datur igitur per legem justitia, tuque Paule, vel invitus et pro illa, et contra te testimonium tulisti. Hoc Paulus animadvertisens sibi posse objici, et pro objecto illud habens, atque adeo objiciens ipse sibi ex adversariorum persona, tamquam acri petitus telo se totum collegit, ac vim irarum suscitans, adversarium referit, et ut referiat par pari, ex eo ipso, quod objecerat, telum arripit, idque in ipsum valide intorquet, hoc est, telum repellit telo, sic dicens:

14.—Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quae vivificare possit, vere ex lege esset justitia.

Quasi dicat: Belle tu quidem. Lex ergo levitatis, ac vanitatis Deum arguet atque convincet, siquidem, quod Christo pollicitus est, id legi dedit, ut efficeret. At quis istuc ferat, Deum sententiam mutasse dici? Nam si lex vitam animi dat, dat profecto justitiam, quae est vita animi: itaque jam lex justos facit, et non is, quem Deus principio declaravit, et statuit ejus rei futurum effectorem. At hoc perspicue falsum esse ipsa Scriptura supra citatis locis nos docuit. Et hoc est quod subjicit, cum ait:

15.—Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.

Hoc est. Sed falsum est legem ulli homini contulisse justitiam. Nam universos, qui Christum antecesserunt, variis inquinatos fuisse peccatis, diserte, ut supra diximus,

Scriptura docet, utpote quae omnes sub peccato concludat, id est, sub peccati dominatu constitutus, ut promissio, id est, promissa justitia daretur per fidem Jesu Christi, id est, ita daretur atque contingere, quomodo Deus olim se datum promisit. Nec vero contentus Paulus hoc tam acri adversarium confodisse telo, id quod ab illo intortum, in se adhuc inhaesisse videbat, nunc a se omnino revellit, hoc est proprie diluit, sibi quod objecerat, magis adhuc et uberioris explanans, cuius rei causa, quove fine lata lex esset. Hoc enim videbat explanari necesse esse, ne si ejus fereniae nulla alia probabilis appareret causa, lata crederetur gratia justitiae conferendae. Itaque ait:

16.—Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem, quae revelanda erat. Itaque lex paedagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur. At ubi venit fides, jam non sumus sub paedagogo, omnes enim filii Dei estis per fidem, quae est in Christo Jesu. Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judaeus, neque graecus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque foemina.

Hoc est. Eo fine, si id quaeritis, et a me vobis explicari vultis, lex lata est, ut tantisper, dum Christi adventus tempus appetebat, nos quasi domi conclusos, hoc est, intra septa suarum praescriptionum contentos servaret, salvos, quoad fieri posset, et incolumes ei fidei et disciplinae, quae postea revelanda erat. Cujus custodiae, atque inclusionis ea vis erat, primum secernere Judaeos a reliquis, quo divini promissi constaret fides: nam promiserat Deus futurum ut ex illorum gente nasceretur Christus. Deinde eos, quorum e stirpe atque sanguine totius puritatis, atque sanctitatis nasciturus erat flos, a vitiis arcere quantum rei natura pateretur, et in officio continere, ac praecipue in unius cultu Dei. Postremo paulatim illis cultibus illos as-

suefacere ad veriorem, ac magis spiritualem Dei cultum recipiendum, qui animi puritate, et terrae praemiorum contemptu, et omnium amorum praeter unius Dei abdicatione praecipue continet. Et quomodo qui fundum colunt ante sementem terram aratro proscindunt, offringunt deinde atque occant; fimo item pinguem reddunt, ac praeterea jacto semine lirant ipsum atque sarriunt, segetes ut laetiores faciant: eodem modo Deus legis disciplina illorum præparare voluit animos ad Evangelicae fidei atque doctrinæ satum melius accipiendum, ut tanquam in subacto et præparato solo Christianæ doctrinæ semen postea jactum, uberius ac felicius fruticaret. Quod et evenit. Nam, uti Augustinus prudenter animadvertisit, scriptumque reliquit, quod Judæi legis doctrina et observantia cultos haberent, et ob id aptiores redditos ad Evangelii doctrinam accipiendo animos, eo factum est, ut quae ex Judæis ad Christi fidem conversis prima extitit Ecclesia, in omni perfectione Christianæ virtutis longe præstiterit caeteris ecclesiis, quae ex gentibus constiterunt. Nam de una illa constat scriptum esse (1): «Omnes etiam qui credebant, erant pariter, et habebant omnia communia, possessiones et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus prout cuique opus erat: quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, et frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, collaudantes Deum, et habentes gratiam ad omnem plebem».

Quare apte Paulus subjungit: ITAQUE LEX PAEDAGOGUS NOSTER FUIT IN CHRISTO, UT EX FIDE JUSTIFICEMUR. Quia quomodo paedagogi pueris prima initia virtutis instillant, eosque pro eo, quod ipsorum aetas fert, rudioribus officiis instituunt, ut iis assuefacti, absolutum et perfectum officium postea viri facti recte præstare possint: sic ipsa lex rudes, atque imbecilles illius populi animos promissis terrenis,

(1) Act. II.

atque poenis propositis condocefaciebat ad id, ut firmata aetate quando perfectior pietatis cultus ipsis traderetur, et eum avide arriperent, et in eo se magno cum fructu exercerent. Et quoniam Paulus paedagogi officium legi dedit: paedagogi autem munus puerili eorum, qui instituuntur aetate terminari videbat, hoc est, non esse perpetuum ejus munus, nec pertinere ad omnem aetatem: puerorum enim est ea institutio: itaque qui ex ephœbis excesserunt, paedagogo non indigent. Id igitur quia Paulus vidit et simul intellexit suam causam eo non mediocriter confirmari, in rem suam statim vertit, itaque addidit: AT UBI VENIT FIDES, JAM NON SUMUS SUB PAEDAGOGO. Quasi ita diceret: Quod si lex paedagogus fuit, ut certe fuit, vel ex eo constare potest, legi jam in nos jus non esse, utpote qui puerilem excessimus aetatem, ex eo postquam pervenimus ad fidem Christi. Nam qui in ista fide sunt, filii Dei sunt: OMNES ENIM FILII DEI ESTIS PER FIDEM, QUAE EST IN CHRISTO JESU. Filios autem vos esse cum dico, id intelligo adulta aetate filios vos esse, et coelesti semine satos, maximeque Deo patri charos, et cum ipso Christo pene unum effectos, et ob id jam a paedagogorum institutione præceptisque liberos. Non enim modo filii Dei estis, sed et Christum induistis, immo ob id estis veri jam et genuini filii Dei, quia ipse verus Dei et genuinus filius in vobis habitans, et per omnes animi vestri sensus infusus, vos ex sese format ac fingit, et in sui habitum speciem ac pene naturam transfert: QUICUMQUE ENIM BAPTIZATI ESTIS CHRISTUM INDUISTIS, NON EST JUDAEUS NEQUE GRAECUS: NON EST SERVUS NEQUE LIBER: NON EST MASCULUS, NEQUE FOEMINA; OMNES ENIM VOS UNUM ESTIS IN CHRISTO JESU. Et quia unum effecti estis cum illo, consequens est, ut sicut ille lege solitus est, sic et vos sitis in illo liberi, hoc est, ut justi efficiamini, neque legis cultura indigentes, neque ejus præceptionibus ullo modo subiecti, utpote qui in vobis ipsis habeatis inditum in animo et pene in venas transfusum Christum benedictionis,

id est, justitiae, sanctitatis, felicitatis Abrahamo promissae, et in alios diffundendae fontem et principem. QUARE SI VOS CHRISTI, ERGO SEMEN ABRAHAE ESTIS, SECUNDUM PROMISSIONEM HAEREDES, ac propterea lege non indigetis, quae vos aut in Abrahami stirpem inserat, aut haeredes constitutat, aut constitutos haereditatem cernere faciat.

CAPUT IV

I.—Dico autem quanto tempore haeres parvulus est nihil differt a servo, cum sit Dominus omnium sed sub tutoribus, et actribus est, usque ad praefinitum tempus a patre: ita etiam nos, cum essemus parvuli, sub elementis mundi hujus eramus servientes.

Supra dixerat legem non fuisse datam Judaeis, eos ut justos efficeret, sed ut eis pro paedagogo esset, qui poenae et flagrorum timore coerceret ipsos uti pueros, et in officio contineret eosque dum illi in adventu Evangelii viri facti, relicto paedagogo, fidem Christi colere inciperent, et qui erant filii Dei, non jam quasi servi haberentur, sed pro filiis se gererent. Et quoniam Galatae a gentibus, et non a Judaeis orti dicerent: Si lex paedagogus erat, animos eorum, quos instituebat, ad fidem Christi accipiendam colens, et præparans, se etiam debuisse exerceri in lege, antequam amplecterentur fidem Christi. Animis enim ipsorum nulla legis cultura subactis, et ad Evangelii accipiendum semen nunquam redditis idoneis, difficile esse, ut Christi in ipsis fides ad frugem perveniat. Haec igitur quia Galatae dicerent, eos ut ab hoc errore liberaret etiam docuit, per fidem, quam Christo habuerunt, jam id assequutos esse, ut essent veri filii Dei, et ob id legis cultura non egerent. Induisse enim illos sic in baptismo Christum, ut ei viderentur omnino similes, certe Patrem coelestem propter Christum in eorum animis emicantem atque eluentem, eos pro Christo habere, et quasi ex se natos filios diligere. At quoniam rursus possent dicere, Pauloque opponere, Judaeos et ipsos filios fuisse Dei, et quamvis fuissent, legi subjectos a Deo esse, et ejus